

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในแผนพัฒนาสาธารณสุขฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) กรมอนามัยมีนโยบายให้เน้นการดำเนินงานทันตสาธารณสุขในกลุ่มเด็กก่อนวัยเรียน (อายุ 0-5 ปี) ซึ่งจากการสำรวจภาวะปราศจากฟันผุในระดับประเทศ ปี พ.ศ.2545 - 2550 ผลการสำรวจข้อมูลภาวะปราศจากฟันผุของเด็กอายุ 3 ปี ในปี 2545, 2546 และ 2547 คิดเป็นร้อยละ 28.07, 30.82, 33.97 ปี 2548, 2549 และ 2550 คิดเป็นร้อยละ 33.58, 35.23, 37.15 ตามลำดับ (กองทันตสาธารณสุข, 2550) สำหรับภาวะปราศจากฟันผุของเด็ก 3-5 ปีของจังหวัดเชียงราย ปี 2545-2548 พบว่า ในปี 2545, 2546 และ 2547 คิดเป็นร้อยละ 29.17, 28.94, 33.5 ตามลำดับ และปี 2548 คิดเป็นร้อยละ 38.41 (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย, 2548) ขณะที่ภาวะปราศจากฟันผุของอำเภอเวียงเชียงรุ้ง ปี 2548-2550 พบว่า ในปี 2548 คิดเป็นร้อยละ 13.36 ปี 2549 และ 2550คิดเป็นร้อยละ 14.78 และ 16.62 ตามลำดับ ซึ่งยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายในระดับประเทศปี 2550 ที่กำหนด ภาวะปราศจากฟันผุของเด็กอายุ 3 ปี ไว้ ร้อยละ 40 ในขณะที่ประเทศพัฒนาแล้วบางประเทศ เช่น ผลการสำรวจภาวะสุขภาพช่องปากของเมือง Halland ประเทศสวีเดน ปี 2004-2006 พบเด็กอายุ 3 ปีที่ปราศจากฟันผุ คิดเป็นร้อยละ 94, 94 และ 95 ซึ่งถือว่าเป็นสัดส่วนที่สูงมาก (Maxah, 2006) แต่ก็แสดงให้เห็นว่าสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของภาวะปราศจากฟันผุของเด็กอายุ 3 ปี มีแนวโน้มดีขึ้น

จึงเป็นที่น่าสนใจว่า มีปัจจัยด้านใดบ้างที่มีความสัมพันธ์ที่ทำให้ภาวะปราศจากฟันผุเพิ่มขึ้น โดยมีการศึกษาของ Lucia และคณะ (2005) กล่าวว่าไว้ว่าการเรียนรู้จากการศึกษาด้านสุขภาพในการดูแลตนเองนั้นทำให้อัตราการเกิดฟันผุน้อยลง นอกจากนี้เชื้อแบคทีเรียในช่องปาก กราบจุลินทรีย์ และการเลี้ยงดูของมารดา เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดฟันผุในเด็ก หากสามารถควบคุมได้ การเกิดฟันผุจะเกิดได้น้อยลง (Cogulu, 2007) ก้องเกียรติ เต็มเกษมสถานต์และคณะ (2547) กล่าวว่าไว้ว่าการแปรงฟันเป็นประจำของเด็ก หรือการแปรงฟันให้เด็กล้วนมีผลต่อฟันผุ Vanobberg (2001) กล่าวว่าไว้ว่า การแปรงฟันมีผลช่วยลดฟันผุได้เนื่องจากการป้องกันการเกิดเชื้อแบคทีเรีย

ด้วยปัจจัยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่ามีปัจจัยด้านใดที่มีความสัมพันธ์กับภาวะปราศจากฟันผุของเด็กอายุ 3-5 ปี เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมและป้องกันการเกิดฟันผุในกลุ่มเด็กดังกล่าวและนำไปสู่การปฏิบัติ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ วิถีชีวิตของผู้เลี้ยงดูของเด็กที่มีภาวะปราศจากฟันผุมามากที่สุดให้เป็นแบบอย่างแก่ ผู้เลี้ยงดูของเด็กที่มีสภาวะฟันผุมากต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา (Purposes of the study)

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับภาวะสุขภาพช่องปากของเด็กอายุ 3-5 ปี ที่ปราศจากฟันผุ และเด็กที่มีฟันผุมาก
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่สัมพันธ์กับภาวะสุขภาพช่องปากของเด็กอายุ 3-5 ปี ที่ปราศจากฟันผุ และเด็กที่มีฟันผุมาก

ขอบเขตของการศึกษา

เป็นการศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับภาวะสุขภาพช่องปากของเด็กอายุ 3-5 ปี ที่ปราศจากฟันผุ และ เด็กที่มีฟันผุมาก รวมทั้ง เปรียบเทียบปัจจัยที่สัมพันธ์กับภาวะสุขภาพช่องปากของเด็กอายุ 3-5 ปี ที่ปราศจากฟันผุกับเด็กที่มีฟันผุมาก ในเขตอำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย ช่วงเดือนกุมภาพันธ์ 2551 – เมษายน 2551

คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา

ปัจจัย หมายถึง สาเหตุของการเกิดภาวะสุขภาพช่องปากของเด็กอายุ 3-5 ปี โดยแบ่งเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องออกเป็น 3 กลุ่มได้แก่ ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริม

ปัจจัยนำ หมายถึง ปัจจัยที่เป็นพื้นฐานการแสดงพฤติกรรมของบุคคลโดยการเลี้ยงดูของผู้เลี้ยงดูหลัก ซึ่งได้มาจากประสบการณ์การเรียนรู้ ได้แก่ พฤติกรรมการทำความสะอาดช่องปาก พฤติกรรมการบริโภคอาหาร ขนม และเครื่องดื่ม การรับรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปาก ความเชื่อและทัศนคติเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปาก และการเลี้ยงดูเด็กให้มีวินัย

ปัจจัยเอื้อ หมายถึง สิ่งที่เป็นแหล่งทรัพยากรที่จำเป็นในการเลี้ยงดูของผู้เลี้ยงดูหลัก ได้แก่ รายได้ครัวเรือนต่อเดือน ระดับการศึกษา อาชีพ การเข้าถึงแหล่งบริการทันตกรรม การเข้าถึงแหล่งขายอาหาร ขนมสำหรับเด็ก การเข้าถึงแหล่งขายอุปกรณ์ทำความสะอาดฟันเด็ก

ปัจจัยเสริม หมายถึง แรงเสริมหรือแรงกระตุ้นให้กระทำ ได้แก่ คำแนะนำของทันตบุคลากร การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสุขภาพช่องปาก การตรวจฟันเด็ก การใช้สารป้องกันฟันผุ การได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากญาติ เพื่อนบ้าน

ภาวะสุขภาพช่องปาก หมายถึง เด็กที่ได้รับการตรวจสุขภาพช่องปากโดยแบบสำรวจภาวะสุขภาพช่องปาก โดยแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ เด็กที่ปราศจากฟันผุ คือเด็กที่มีค่า dmft = 0 ซี่/คน และเด็กที่ฟันผุมาก คือเด็กที่มีค่า dmft $\geq$ 8 ซี่/คน

เด็กอายุ 3-5 ปี หมายถึง เด็กก่อนวัยเรียนที่มีอายุ 3 ปีเต็ม จนถึง 5 ปีเต็มในวันที่สำรวจภาวะสุขภาพช่องปาก และเป็นเด็กที่เรียนอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงรายในเดือนพฤษภาคม 2550 - มกราคม 2551

ผู้ดูแลหลัก หมายถึง ผู้ปกครองที่มีบทบาทและการตัดสินใจในการดูแลเอาใจใส่เด็กอายุ 3-5 ปี เรื่องการทำความสะอาดช่องปากและตรวจความสะอาด การบริโภคอาหาร ขนมและเครื่องดื่ม รวมทั้งการจัดหาอุปกรณ์แปรงฟัน และการพาเด็กไปรับบริการทางทันตกรรม

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา

1. เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมสุขภาพช่องปากในกลุ่มเด็กก่อนวัยเรียน
2. เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถ่ายทอดประสบการณ์การเลี้ยงดูเด็กที่ปราศจากฟันผุให้กับผู้เลี้ยงดูเด็กที่มีฟันผุมากเป็นแบบอย่างต่อไป